

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Disputatio Prima. De Mundi Creatore, & Creatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

DISPUTATIO I.

DE MUNDI CREATORE & CREATIONE.

QUÆSTIO I.

An Creatio sit possibilis & quid sit?

Suppositâ primâ parte, de qua non est difficultas, circa secundam controversatur I. an creatio sit aliquid medium inter creatorem & rem creatam, absolutum vel respectivum? an vera actio immanens vel transiens & an mutatio? pro quibus

Agentia sunt in duplici differentiâ.

Notandum primò: Quòd omnia agentia sint in duplici differentiâ, aut enim producunt suum terminum totaliter aut non; totaliter producunt in generationibus substantialibus; si non producunt, tunc solum terminum formalem, ut contingit in omnibus accidentalibus productionibus, hinc etiam circa alia agentia multiplex solet confurgere relatio, quando terminus totaliter producitur, tunc confurgit relatio producentis & producti, in aliis autem confurgit relatio inducentis ad inductum, ut si quis produceret calorem in subiecto, vel educens ad educum, quando ex præsupposito subiecto educitur forma aliqua; quia illa formæ educæ in subiecto ab agente, vel educuntur ex subiecto, vel producuntur ab externo agente, & ideò dicuntur relationes educens & educi, vel inducentis & induci. Et hæ relationes omnes sunt intrinsecus advenientes de quarto prædicamento necessariò confurgentes positæ extremis, nulla tamen harum respicit subiectum: Unde præter illas resultat alia in agente, quæ non totum, aut formas respicit, sed passum & subiectum, nempe *transmutans ad transmutatum*, quia agens per inductionem illarum formarum passum aliquo modo mutat, & hæc relatio constituit prædicamentum actionis.

II. Mutatio duplex est.

Notandum secundò: Mutationem quæ per agens illud fieri potest, in subiecto esse actum, per quem subiectum nunc aliter se habet quàm prius ab aliquo mutante, esseque duplicem proprie dictam & impropiam; prima est, quando subiectum præexistit ad formam novam sub cuius privatione antecedenter fuit tanquam potentiale: Secunda est, quando producitur aliquod Compositum, per quam materia simul mutatur ad suam formam, vel proprium susceptivum ejus, licet antecedenter non præfuerit, sed simul producta sit.

III. De duplici creatore potest sumi.

Notandum tertio: Præpositionem hanc, *De*, dupliciter accipi, primò ut denotet ordinem naturæ vel temporis, positivè vel negativè. Secundò Causalitatem: si primo modo accipitur, tunc in hac propositione: *Creatio est de nihilo*, facit hunc sensum, quod creatur, id fit post nihil, hoc est, post suum non esse: Si verò secundo modo accipitur, tunc facit primò sensum illud quod creatur non præexistere entitatem præjacentem veluti sui causam in-

trinsecam; Secundò illud nihilum esse aliquid ejus quod creatur per modum partis, quasi totalis terminus constet ex positivo & negativo.

Notandum quartò: Influxum, quo Deus creat dupliciter posse & debere considerari, primò, ut est actus primus creatis, scilicet virtus ejus creativa realitas quædam absoluta ei inexistens uniformiter, independenter à quacunque operatione intellectus, tam cum in tempore creat, quàm cum ab æterno creare potuit. Secundò, ut est actus secundus creandi in quantum quippe convenit formaliter creati, & hic influxus non est realitas aliqua absoluta vel respectiva, sed tantum realis dependentia rei creatæ, solum denominationem extrinsecam importans, & in prima acceptione capitur fundamentaliter, formaliter in secunda. His notatis

Dico I. *Possibilis est Creatio in Divinis.* Ita Fides.

Probatur primò ex Genes. I. *In principio creavit Deus Cælum & terram*, ubi fit Sermo de productione alicujus secundum totum suum esse categorimaticum, quàm syncategorimaticum.

Probatur secundò ex SS. nostris Patribus, Augustino lib. de fide & Symbolo, dicente: *Rectissime credimus omnia Deum fecisse ex nihilo, quia etiam si de aliqua materia factum est mundus, eadem ipsa materia facta est de nihilo.* Hoc autem diximus, ne quis existimet contrariis sibi esse Divinarum Scripturarum sententiæ, quoniam & omnia fecisse Deum, scriptum est, & mundum factum esse de materia invisâ, nempe Sapientia II. versu 18. Bernardo lib. 5. de Consideratione cap. 6. *Frustra Philosophi materiam quaerunt, non eguit materia Deum, non enim efficiens quæ sit, non artificem. Ipse per se in se omnia fecit. Unde de nihilo. Nam si ex aliquo fecit illud, non fecit, ac per hoc non omnia.*

Probatur tertio Ratione Scotti, quòd absolute possit creare. Deus immediate potest causare aliquid; ergo potest creare; Antecedens patet, quia Deus est efficiens & primum agens; ergo debet aliquid posse immediate efficere, alioquin nihil posset efficere, quia cum sit Agens primum, non potest agere mediante aliquo, alioquin non esset primum Agens. Probatur consequentia: Quia Deus potest aliquid immediate efficere; ergo illud non est ex se necessarium, sed possibile & transit de non esse ad esse, sed quod transit de sic non esse ad esse, creatur; ergo: Probatur subsumptum, quia transit de non subiecta materia, si enim transiret ex

ex subiecta materia, sequeretur, quod illud quod supponitur immediatè producti, tantum mediatè produceretur, nempe mediante materia; quod repugnat, tum quia non esset immediatum Agens Deus; tum quia illud quod producit, haberet aliquid ante se ex quo produceretur.

Probatur quartò: Ex Scoto, quod etiam possit creare in tempore. Si Deus non posset creare in tempore, maximè quia Deus necessariò producit, quiddam immediatè producit, & quod contingenter producit, producit mediatè per causas secundas ex aliquo præsupposito, & tunc non est creatio, sed hæc ratio est falsa, ergò potest creare in tempore: Major est Philosophorum antiquorum negantium, Deum posse aliquid creare in tempore: probatur minor: Si Deus omnia necessariò produceret, tolleretur omnis contingentia ad extra, & omnia necessariò evenirent, sed hoc est contra experientiam, ergò. Probatur sequela: Quia omnes Cause secundæ agunt, in quantum moventur à prima, in cuius virtute agunt, ergò si omnia necessariò agerent, omnis contingentia tolleretur.

Dices: Non valet consequentia ex hoc antecedente, Deus contingenter producit aliquem effectum, ergò de novo potest illum producere; Probatur, quia Deus contingenter vult Petrum, non tamen sequitur, quòd de novo posset eum velle, alioquin mutaretur, ubi enim est nova volitio, ibi mutatio. Respondet Scotus, cujus est etiam replica sibi facta, Deum posse producere aliquid de novo absquè eo quòd sit aliqua novitas in Deo, quia novitas esset ex parte producti tantum, quod non solam de Deo, sed etiam de rebus creatis verificari potest, nam Sol existens idem absquè omni mutatione posset producere novam, & novam illuminationem, si ei novus & novus aer successe obijceretur. Unde non est paritas de novo producto, & novo volito, quia volitum non potest esse novum, nisi sit novitas in actu volendi, si enim actus volendi eodem modo se habeat ut ante, nihil de novo poterit dici volitum.

Dico 2. Creatio bene describitur, quòd sit productio alicujus Entis simpliciter de nihilo. Ita elicitur ex Doctore Subtili, est què sensus, quòd aliquid transeat ex post non esse sui existentie, & existentie simpliciter nullo præsupposito per modum materie, vel forme.

Probatur Conclusio, in tota Entis Latitudine datur una productio, quæ nequè est de nihilo, nequè de aliquo præsupposito subiecto, sicut est processio in Divinis ad intra, altera quæ est totaliter de nihilo, sicut est prima rerum emanatio ad extra; Tertia de aliquo præsupposito subiecto, ut sunt productiones naturales, sed creatio nec est prima, nec tertia, ergò secunda de nihilo totaliter & simpliciter. Sed in contrarium sic

Instatur: Creaturæ omnes, antequam producantur, habent aliquod esse & essentiam suam immutabilem, ergò nec ab Agente Infinito possunt fieri ex nihilo existentie & existentie;

patet Antecedens, quia habent esse cognitum, & esse possibile, ergò. Respondet & distinguo antecedens: habent aliquod esse diminutum, & ideale, concedo: reale, nego: Creatio hoc posterius excludit non prius, nam illud esse, quod habent in mente Divina secundum quid tale tantum est, si enim esset aliquid absolute, esset Deus, quia illud esse in Essentia Divina & Deus.

Arguitur: Ex nihilo nihil fit, ergò non datur creatio ex nihilo, quia alioquin superfluerent prima principia. Respondet, distinguo Antecedens: naturaliter & agentibus creatis concedo: ab Agente infinito, quod ut perfectius, imò perfectissimum & infinitum, nihil præsupponit, nego antecedens & consequentiam.

Urgetur: Quod possibile fuit antecedentè, habet potentiam passivam ut Sit; sed omnis potentia passiva in aliquo recipi debet, ergò, sed non in Deo, ergò in ipsis creaturis & consequenter habuerunt aliquod esse antequam producerentur. Respondet, distinguo majorem: debet habere potentiam passivam, objectivè concedo, subjectivè nego majorem & similiter distinctà minori, nego consequentiam.

Dico 3. Creatio in actu secundo, & formaliter non est influxus & forma absoluta, quæ Deum producit res in esse recepta in ipsa creatura realiter cum illa. Ita Doctor Subtilis in 4. d. 13. q. 1.

Probatur primò: Si creatio esset quid absolutum, sequeretur, quòd creatio non esset creatio, sed hoc est falsum, ergò. Probatur sequela, quia si creatio esset forma absoluta non esset improducta, utpote cum solus Deus sit talis, sed producta; quia non esset à se, nec à nihilo, ergò ab aliquo agente, consequenter non esset creatio, sed res aliqua creata. Probatur etiam minor principalis, quia ad creationem daretur creatio, sed hoc falsum est, ergò minor patet ex Aristotele 5. Phys. T. 13. asserente: ad actionem non dari actionem, aliàs sequeretur processus in infinitum.

Probatur secundò: Si creatio esset influxus, & forma aliqua absoluta, sequeretur, Deum omnia mediante creaturâ producere, sed hoc est falsum, ut supra visum est, ergò. Probatur sequela: Ille influxus creationis est creatura, habet enim esse reale proprium absolutum ab aliquo agente habens suum esse, sed Deus omnia creat mediante creatione, ergò mediante creaturâ.

Dices: Illum influxum non esse creaturam aliquam ab illa, quæ per ipsam producit, quia illa facit unum Ens, nec ab illa separari potest. Sed Contrà, hoc non obstat, quin sit creatura vera, quia anima facit unum Ens cum corpore nempe hominem, & catenus non potest separari ab eo, & tamen sunt diversæ creaturæ; quia quodlibet habet suum esse reale absolutum, ergò etiam ille influxus verè esset creatura. Verum contra Conclusionem

X.
Quomodo ex nihilo aliquid fiat?

XI.
Creatio in actu secundo non quid absolute.

XII.
Que actio fit
in passio.

Opponitur Autoritas Aristotelis 3.

Phys. dicentis: Actionem esse in passio, sed creatio est actio, ergo est in passio: Subsumo, sed in passio non potest esse aliud, quam influxus aliquis, ergo. Respondeo, distingu. majorem: Actio est in passio, quando sumitur pro re acta, concedo, quando sumitur pro ratione formali agendi, nego majorem & distinguo etiam minorem: Creatio & actio proprie nego, in impropria acceptione transeat: Et licet etiam creatio sumeretur pro re acta, adhuc Creatio non posset dici forma media absoluta, quia in Creatione productum non mediat, inter creans & creatum, sed est res ipsa creata, & ideo ex hac Autoritate non habetur, quod actio creativa sit influxus medius absolutus inter creatam & creaturam.

XIII.

Instatur: Non potest assignari, quid sit creatio in Deo pro formali, ergo debet esse in creatura: Probatur Antecedens: quia illud vel esset Velle Divinum, vel Ens rationis, neutrum dici potest, ergo: Probatur minor: Non Velle Divinum, quia principium actionis non est actio, neque aliquid intrinsecum illi; Neque etiam Ens rationis, quia ridiculum videtur, quod actio qua Deus creat, sit merum ens rationis, ergo. Respon: neg: Antecedens, cum probationis minore, & ad probationem hujus assero formam, qua Deus revera creat non esse creationem, sed illam esse Essentiam, & Voluntatem Divinam, creationem vero esse relationem rationis.

XIV.

Per relationem aliquid fit denominative.

Urgetur: Omnis relatio sequitur extrema existentia, sed Creatio non sequitur, sed precedit, ergo nequit esse relatio rationis: Probatur minor, quia per ipsam sunt creaturae, per quod autem aliquid fit precedit id, quod fit ex dictis supra, ergo. Et Confirmatur, quia per relationem nihil fit, utpote cum non sit activa, nec productiva, sed per creationem aliquid fit, ergo. Respondeo, nego minorem cum sua probatione, quia Deus nihil producit mediante aliqua forma, sive absoluta, sive respectiva, sed immediate per seipsum, sicut & quodlibet aliud agens creatum. Ad Confirmationem Respondeo distinguo minorem, per creationem aliquid fit denominative ratione connotati principii efficientis, concedo minorem: Sic autem nihil aliud est quam relatio rationis denominans Deum creatam: Per creationem aliquid fit tanquam per principium positive influens in terminum productum, nego minorem & consequentiam.

XV.

Creatio non actio proprie dicta bene tamen improprie.

Dico 4. Creatio in actu secundo non est actio transiens, vel immanens proprie dicta, bene tamen improprie. Ita Doctor Subt. sup. in 4. §. ad propositum

Probatur primò: Quod non sit actio proprie; Actio proprie dicta ex Authore sex principiorum est relatio agentis ad passum, seu transmutantis ad transmutatum, sed in creatione non potest inveniri hæc transmutatio, ergo: Probatur minor: quia in illa nullum subiectum potentiale, quod mutaretur, præsupponitur, ergo. Hinc productio in Divinis non dicitur

actio, quia Filius de Essentia Divina non producit tanquam de aliquo præsupposito potentiali. Probatur secundo: Quia actio est relatio extrinsecus adveniens, sed in Deo non dantur relationes extrinsecus advenientes, quia omnes quæ in Divinis sunt, ut Originis, &c. necessario confurgunt; Et hæc ratione productiones in Divinis tam activæ, quam passivæ, non sunt actio, & passio proprie dicta. Potest itaque creatio dici improprie actio, nam sicut per hanc aliquid de novo productum scitur, sic per creationem actio aliquid de novo ad extra est productum, licet sine transmutatione passio.

Probatur secundo, Quod non possit dici transiens, vel immanens: Non potest dici transiens, ergo: Probatur Antecedens;

Si esset transiens esset forma absoluta, ut volunt ipsi Adversarii, sed nequit esse forma absoluta, ergo? Probatur minor: Quia actio transiens per ipsos est Aristotele est, cujus effectus & terminus est extra agens, & potentiam producentem, ergo actio transiens est aliqua forma absoluta producta ab agente: patet consequentia, quia relatio non est forma activa, sed activa forma est absoluta, vel aliqua qualitas quæ agit & producit terminum, ergo si relatio est actio, transiens erit quid absolutum, quod tamen falsum esse supra probatum est, nam deberet esse in agente, vel in passio; non in agente, quia deberet per ipsam mutari, agens enim agendo mutatur, Deum autem immutabilem esse, certum est; Nec etiam potest dici esse in passio, quia tunc passum prius mutaretur illa forma quæ est creatio, quam propria forma dante sibi esse, & rursum daretur aliquid medium absolutum inter Deum & creaturam. Per eandem rationem probatur, quod non possit esse actio immanens, quia actio immanens est secundum Adversarios forma absoluta perficiens ipsum agens non habens aliquem terminum vel effectum extra ipsum agens, & potentiam activam, sed in Deo nequit esse de nova forma perficiens eum, & creatio est de novo in tempore, ergo creatio non est actio immanens. Confirmatur tota ratio & Conclusio: Non potest contineri in speciebus, quod à toto genere excluditur, sed creatio excluditur à toto genere actionis proprie, ut supra, ergo non potest contineri in speciebus actionis transeuntis, vel immanentis, consequenter sicut dicitur actio improprie, sic etiam improprie dici potest actio transiens, quia per hanc creaturae habent esse ad extra. Ex dictis facile solvi possunt argumenta, quæ in contrarium adferri possunt. Inde simpliciter

Dico 5. Creatio rerum spiritualium simpliciter non est mutatio, nec proprie, nec improprie, nec negative, nec positive dicta, bene tamen compositorum ex materia & forma, ex nihilo simpliciter mutatio improprie dici potest.

Probatur prima pars: Quia mutari est aliquid se habere nunc aliter, quam prius ab aliquo mutante, sed in mutatione rerum simpliciter spiritualium non datur aliquid se habens per modum subiecti potentialis, aliter nunc se habentis, quam antè, ergo. Sed neg improprie

improprie, quia mutatio sic dicta, licet non possit novitatem essendi positivè in subiecto, attamen necessariò postulat subiectum aliter se habere nunc quam prius saltem negativè, nempe quòd ex natura aptum sit prius existere sub privatione formæ, quam sub ea, licet simul producatur materia cum sua forma, est enim ex natura apta existere sine forma, sed creatio simplicium non potest sic dici mutatio, ergò. Probatur minor: quia habere rem se nunc aliter, quam prius non dicit puram negationem extra genus, sed connotat existentiam alicujus positivè, vel negativè transeuntis de uno modo se habentis ad alium, ergò in creatione simplicium non est vera & propria mutatio.

Probatur secunda pars: Si Deus produceret ignem totaliter ex nihilo, licet ejus materia verè actuatur per formam ignis, quatenus eam non habet ex natura sua, non tamen aliter se habet tunc quam prius positivè, ergò non inadæquatè tantum dicitur & concipitur mutata, sed in casu illo materia non actuatur à forma cum novitate Essendi, ergò nec proprie dicitur mutari. Sed

Quæres: An creatio passiva sit vera passio de prædicamento Passionis? Respondeo negativè, quia creatio passiva est relatio in creatura ad suam creatorem, hæc non est passio, ergò: Probatur minor, quia hæc relatio est intrinsecus adveniens necessariissimè resultans, implicat enim dari aliquam creaturam, & ipsam non referri ad Deum.

QUÆSTIO II.

An Creatura possit creare?

Circa præsentem materiam multiplex est sententia, & imprimis erronea, & contra Catholicam fidem est Avicennæ 9. Meth. cap. 4. ubi docet: de facto Creaturam creasse, ait enim: Primam intelligentiam produxisse secundam, secundam tertiam, tertiam quartam de nullo præsupposito subiecto, & post non esse ordine naturæ, negativè, non tamen positivè, & ratio ipsius est ista, à prima intelligentia non est nisi una producibilis, sed tertia est etiam producta, ergò per secundam, hæc autem productio est de nihilo, consequenter creatio, majorem probat, quia ab una causa non potest produci, nisi unus effectus, causa prima autem unissima est, ergò: Verùm hæc ratio nihil probat, minùs ejus paritas desumpta de corporibus, quia videmus unum hominem posse producere plures, quòd autem non simul, est ex ejus limitatione, & subiecti dispositione, & quia unus Filius pro una actione est effectus adæquatus, unius autem Intelligentie ad extra productio non est effectus adæquatus Omnipotentie Divinæ, sed omnes res creabiles ita ut si necessariò ageret, omnes unà vice producere deberet.

Secunda sententia est Durandi 2. d. 1. q. 4. docentis, creaturæ communicari posse potentiam creandi ut causæ principali, non quidem secundum omnimodam latitudinem, quia tunc se ipsum aliquid producere posset,

sed quantum ad determinatum aliquem effectum. Tertia sententia est Magistri, qui ait quemadmodum Sacramentis communicata est virtus causativa gratiæ, ita etiam creaturæ, quòd sit instrumentum creationis, seu quòd idem est, quòd creatura possit creare ut causa instrumentalis. Doctor Subtilis 4. d. 1. q. 1. asserit, creaturam, nec ut causam instrumentalem creare posse, eum sequuntur Capreolus, Cajetanus, Ferrara, &c.

Pro resolutione Notandum primò:

Aliquid posse dupliciter considerari ut causam principalem, primò ut excludat omnem causam Superiorem cui subordinaretur, & à qua in agendo dependeat, in qua acceptione certum est, solum Deum benedictum esse causam principalem omnium rerum, quia ipse solus superiorem causam non agnoscit, omnes verò aliæ causæ ipsi in agendo subordinantur, & sic quoquè certum est, nullam creaturam creare posse, quia illud, quòd non dependet à priore agente, tanquam ab aliqua causa sui productiva potest communicari, quòd non sit ab alio, hoc autem implicat communicari creaturæ, quia est contra essentialem rationem creaturæ non dependere ab alio, ergò implicat creare. Secundo modo dicitur aliquid, causa principalis, quæ per propriam, & intrinsecam formam operatur, & agit, licet in agendo à Superiori causa dependeat, & in hac acceptione omnes causæ secundæ dici possunt causæ principales.

III.

Dupliciter potest aliquid dici causa principalis.

Notandum secundo: Instrumentum

similiter accipi posse dupliciter, primo modo prout contra distinguitur à Causa principali, primo modo accepta in notabili priore, & sic omnes causæ secundæ possunt dici instrumenta, quia omnes agunt dependenter à Deo: Secundo modo accipi potest Instrumentum prout contradistinguitur à principali causa in acceptione secunda, & sic instrumentum est illud, quòd cum in agendo alteri subordinatur, non habet tamen propriam formam activam in suo ordine per quam agat, sed solum agit per actualem motionem alicujus agentis, & moventis ipsam, ut patet ex instrumentis Artificum, securi, ferræ, quæ non agunt activè, quia in illis solum reperitur motus, figura & quantitas, quæ ex se non sunt activæ. Unde omne instrumentum ut sit propriè activum, & dici possit attingere efficienter terminum principalis agentis debet ei communicari aliqua forma activa, quæ ut in actu primo constitutum sit principium productivum actus secundi, quia actus secundus semper præsupponit actum primum: Similiter si ponatur instrumentum activum solummodo ad dispositionem aliquam præviam termino principali producendam activum esse debet per aliquam formam sibi intrinsecam & communicatam, vel dum se habet in esse quieto, vel in actuali motione principalis agentis. Hinc

IV.

Instrumentum etiam dupliciter accipi potest.

Notandum tertio, Quòd dupliciter

creatura possit esse Instrumentum in duplici causa, nempe Physica, & morali: Primò ut ex natura sua sit instrumentum creationis sicut

V.

Dupliciter creatura est instrumentum.

sicut calor ad producendam calefactionem: Secundò non ex virtute sua naturali, sed ex elevatione per Deum. Tota difficultas procedit de causa Physica, non morali, de hac enim verum est posse. His itaque notatis

VI.
Nulla creatura potest creare.

DICO I. Nulla creatura potest esse causa principalis creationis. Ita Doctor supra & communior Scholasticorum.

Probatur primò: Autoritate Sanctorum Patrum Divi Augustini lib. 9. de Genesi ad litteram cap. 15. dicentis: *Angeli nullam omninò possunt creare naturam, unus enim cuiuslibet, sive magnæ, sive minime nature Creator est altissimus.* En docet Angelos creare non posse. Lib. 83. qq. 9. 78. docet nullum hominem, nec ullum corpus aliquid creare posse per artem ait: *Ars illa summa Omnipotentis Dei, per quam ex nihilo facta sunt omnia, quæ etiam Sapientia avis dicitur, ipsa enim operatur per artifices, ut & pulchra, atq. congruentia faciant, quamvis non de nihilo, sed de aliqua materia operentur, vel ut ligno, aut marmore, aut ebone, & si quod aliud materiae genus manibus artificis subditur. Sed ideo isti non possunt de nihilo aliquid fabricare, quia per corpus operantur.* Lib. 12. Civit. 24. ait: *Neg. enim fas est ullius creatura, quantumvis minima, mortalisq. Creatorem nisi Deum credere, dicere etiam antequam posset intelligi.* Et cap. 25. ait: *Artem formandi animas, non nisi uni artifice Creatori & Conditori Deo tribuo, qui mundum ipsum, & Angelos sine ullo mundo, & sine Angelis fecerit.* Et plura alibi Divi Bernardi lib. 5. de Consideratione capite 6. ubi ait: *Quid est Deus? Principium. Quamobrem si queras verum simplex principium, invenias oportet, quod principium non haberit: Ex quo universum caput ipsum profectò minimè cepit, nam si cepit, aliunde cepit necesse est, à se enim caput nihil.*

VII.
Ratione probatur, substantiam spirituales non posse creare.

Probatur secundò ratione:

Si aliqua Creatura posset creare, illa esset vel Substantia Spirituales, vel substantia corporea, vel accidens, sed neutrum ex allegatis potest creare, ergò: Probatur minor: de Substantia Spirituali vel Angelica: Quia hæc non operatur ad extra nisi per intellectiōnem & volitionem, sed per intellectiōnem & volitionem non potest aliquam substantiam producere, ergò non potest creare. Probatur major, quia natura intellectuales nihil producit nisi intelligendo & volendo, quia etiam persona Divina nihil producit sive ad intra, sive ad extra, sine actu istarum potentiarum, nam natura Divina, ut est prior intellectu, & voluntate non est principium producendi, quia tunc esset in Divinis aliqua persona prior Verbo, & sic esset in Deo quatuor personæ. Et si dicas, esse aliam potentiam in Angelis, *executivam nempe*, nihil dicis, quia hæc esset subordinata illis, ergò. Probatur minor: per nullum accidens potest creati & produci aliqua substantia, sed intellectio & volitio sunt accidentia, ergò: Probatur major: quia accidens est imperfectius substantiâ, ex Philosopho 1. Metaph. textu. 2. sed nullum imperfectius potest producere perfectius, quia omne principium productivum debet esse, vel æquè perfectum, vel perfectius, si enim est univoce agens erit

æquè perfectum, si æquivoce erit magis perfectum, ergò: Probatur etiam minor illa, quod intellectio & volitio sunt accidentia, tum quia aliàs sequeretur, quod Angelus naturaliter posset esse beatus, est enim beatus per visionem & fruitionem, quæ sunt accidentia: Tum quia Angelus esset Essentiâ infinitus, posset namque habere cognitionem infinitam, quia infinitorum Objectorum, hæc autem una esset, cum essentia esset unum quid, ergò una infinita, ergò intellectio non est essentia sua, alia minus.

Probatur minor principalis quo ad alteram partem: Omnis substantia materialis agit per formam quam habet in se activam, sed nulla substantia materialis potest per formam sibi intrinsicam, quam habet, creare, ergò: Probatur minor: Forma substantialis non potest producere aliquid ex non subiecta materia, sed creare est producere ex non subiecta materia, ergò: minor patet: Probatur major, nullum efficiens potest producere terminum perfectiorem se, sed si substantia materialis posset aliquid producere ex non subiecta materia, esset perfectior se ipsa, ergò: Probatur minor, quia illud productum esset absolutius à materia ipso producente, sed hoc est esse perfectius, ergò. Confirmatur, quia modus agendi non est perfectior modo efficiendi in materia, ergò & operandi.

Probatur minor quo ad tertiam partem: Modus agendi connaturalis debet esse proportionatus modo efficiendi forme, quia agere consequitur esse, & modus agendi modum efficiendi, sed modus efficiendi cum independentia à subiecto non potest esse connaturalis accidenti, ergò nec modus agendi ex nullo subiecto potest illi esse connaturalis, ergò non potest accidens habere naturale principium ad producendum aliquid ex nihilo. Sed contra.

Arguitur pro Avicenna: Prima Intelligentia non potest produci nisi una intelligentia, ergò necessariò dicendum est Intelligentiam secundam producere tertiam, talis autem productio est creatio, quia ex nihilo. Probatur Antecedens: Quia à causa omnino una non potest esse immediatè nisi unus effectus. Sed prima Intelligentia est causa omnino una simplex, & invariabilis, ergò. Respondeo negando antecedens cum sua probatione, ut enim plura possit producere, sufficit quòd sint plura objecta possibilis cognita ut producibilia; magis patet ex dictis notabili primo.

Instatur: Unum corpus potest aliud producere, ergò etiam una intelligentia aliam, quia sunt perfectiores, tunc enim unum quodque perfectum est, cum potest producere sibi simile, ergò. Respondeo negando antecedens non enim omne quod conceditur imperfecti debet perfectiori concedi, si illud in ipso atque perfectiorem, Angelica autem natura ex perfectione habet, quòd non possit nisi à Deo solum produci.

Arguitur secundò pro Durando: Quando actio non habet subiectum, nec terminum à quo, sed solum effectum, & terminum

QUÆSTIO III.

Utrum ratio formalis creandi sit necessariò in tribus Personis, ut qualibet immediatè creet?

Hum ad quem, ut est in creatione, tota ratio virtutis productivæ, & quantitas illius attendenda est ex perfectione termini producti, sed terminus productus est creatura, & finita perfectionis, ergò non implicat quòd virtus productiva creatrix creaturæ possit communicari. Respondeo distingu: majorem; Attendenda est perfectio ex termino producto solo, nego majorem; ex hoc, & etiam ex his, quæ per se requiruntur in producente ad talem effectum, concedo majorem & minorem, & nego consequentiam. Itaque in create requiritur. 1. Quòd ejus actio sit substantialis. 2. Quòd nec in agendo, nec in essendo à materia dependeat, quæ nulli creaturæ possunt competere.

Instatur: Potest Deus accidens à subiecto separare, postquam productum est, ut patet in Eucharistia, ergò etiam dum ab agente naturali producit, poterit separari, sed tunc non producit ex subiecto, nec in subiecto, ergò creabitur, ergò fieri potest. Respondeo distingu: consequens, dum est in fieri nego, ad primum instans facti esse, concedo. Itaque ratio quare quoad fieri separari non potest, est, quia agens naturale non potest aliquid producere, nisi illud producendo, & educendo de potentia subiecti, & idèd sicut implicat, quòd aliquid fiat ab agente naturali, & non educatur de potentia subiecti, ita implicat quòd accidens fiat extra subiectum, eo ipso enim quòd fieret extra subiectum non fieret per educationem de potentia materiæ, quòd agenti naturali repugnat.

Dico 2. Nulla creatura per virtutem sibi propriam & connaturalem, aut per aliquam sibi communicatam potest esse instrumentum creationis Physicæ, & propriè activum. Ita Doctor Subtilis, qui proinde Conclusionem §. Ideò dico, hæc probat ratione: Omne instrumentum, vel dispositivè se habet ad terminum principalis agentis, vel attingit activè terminum principalis agentis, sed nulla creatura potest dispositivè agere ad terminum creationis, nec eum activè attingere, ergò nulla potest creare, patet major: Probatur minor, quia agens dispositivè, producit terminum prævium termino principalis agentis & ordinariè recipitur in subiecto ex quo, vel in quod inducitur forma, sed in creatione nullum est subiectum, in quo dispositionis effectus prævius recipi possit, ergò: Probatur eadem minor principalis. 2. Quòd nec principalem terminum activè attingere possit, quia omne instrumentum agit per aliquod sibi proprium, sed nihil est in creatura proprium, per quod possit attingere terminum creationis, ergò. Sed

Dices I. Gratia creatur, sed hæc habet dispositionem præviam, ergò ad creationem potest esse dispositio prævia. Respondeo distingu: consequens: Moralis dispositio concedo. Physica nego. Plures Objectiones aliæ contra hanc veritatem adferri solent, sed facile solvi possunt ex dictis in prima parte, & alibi dicendis. Interim sit

F. Amandi Hermann Physica.

Supposito hoc, quòd Creaturæ creari non possint, sed solus Deus, exurgit nunc difficultas gravissima, an Virtus Creatrix sit necessariò immediatè in tribus personis? In qua materia sententia est Henrici constitutis in Deo rationes Formales duas producendi creaturas nimirum *sapientiam*, quæ Deus cognoscit eas, & *Amorem* quo eas diligit, ponitq; proinde duplicem in Deo reperiri *sapientiam*, alteram simplicis intelligentiæ essentiali tribus communem purè speculativam, quæ Deus operanda percipit præcisè ut sunt talis naturæ. Alteram Notionalem, procedentem, mèrè practicam, quæ Deus de iisdem disponit & discernit, ut dicit Abailardus, qui proinde primus author hujus sententiæ videtur esse. Similiter ex parte Voluntatis duplicem adstruit amorem, Unum simplicis dilectionis Essentiali tribus personis, communem per modum inefficacis complacentiæ, alterum efficacem & notionalem: Ex quo docet, Deum Creaturas producere, non per quamcunq; *Sapientiam*, aut *Amorem*, sed per *Sapientiam*, ut est opus Intellectus disponentis, & Voluntatis affectantis, & infert, Patrem in productione creaturarum habere Filium & Spiritum Sanctum, veluti rationes formales agendi, quia producit eas per Filium, ut *sapientiam* disponentem, & per Spiritum Sanctum, ut *Amorem* efficacem. Pro quo

I.
Sententia
Henrici pro
ponitur.

Notandum primò: Filium & Spiritum Sanctum esse vera supposita sicut Patrem, consequenter incommunicabilia ut quòd, & ut quòd, quòd autem sic est incommunicabile non potest esse ratio agendi, & forma activa, quia hæc est necessariò in agente, per quam formalitèr in actu primo constituitur activum, ut possit exire in actum secundum, quòd declaratur exemplo, Ignis per calorem tanquam per rationem formalem calefactivam constituitur formalitèr in actu primo ad calefaciendum, unde calor est quædam forma ignis, quæ in esse calefactivi constituitur, quæ ratio semper est formalitèr in agente, ut nullatenus possit agere nisi sit actu formalitèr per eam, unde semper debet eam habere ut rationem formalem dantem ipsi esse activi.

II.
Filius & Spiritus S. sunt vera supposita.

Notandum secundò: Verbum & Spiritum Sanctum non perficere cognitionem Essentiali & amorem, seu volitionem requisitâ ad creandum, unde de se sufficiunt Amor, & cognitio essentialis: quòd autem non perficiant, patet, tum alioquin non importarent totam perfectionem essentiali seorsim consideratæ, nisi addatur dictio & spiratio, cum tamen notionalia non addant perfectionem essentialibus; Tum quia tres personæ majorem haberent perfectionem, quam solus Pater majorem virtutem, omnes enim simul possent creare, non quælibet seorsim considerata, quia cognitio & volitio essentialis non sufficit sine Verbo & Spiritu Sancto. His notatis

III.
Verbum & Spiritus S. non perficiunt essentiali.

Zzz Dico

IV. **Dico I. Filium & Spiritum Sanctum non sunt rationes formales propriae creandi Patri.** Est Scotus in 2. d. 1. q. 1. Et quodlibeto 8. contra Henricum.

Filius & Spiritus S. non sunt rationes agendi.

Probatur primò: Quia aliàs sequeretur, quòd Pater non crearet formaliter, sed hoc est falsum, ergò. Probatur sequela maj. quia quòd non est in actu, nec est formaliter tale per illud, quòd est propria ratio agendi, non agit formaliter illà actione, sed Pater non est in actu Verbo & Spiritu sancto, qui ex propria Sententia sunt rationes formales creandi, ergò non creat formaliter. Minor patet: agens enim prius debet esse in actu primo per rationem formalem agendi, quam agat; Minor probatur, tum quia aliàs Pater esset verbo, & Spiritu Sancto, quia quo quid in actu proprio constituitur, eo est tale secundum exigentiam actus; Tum quia Verbum & Spiritus Sanctus sunt supposita, ergò nequeunt alteri à se communicari ut quo, suppositum enim est incommunicabile ut quo, & ut quod, Verum quidem est, quòd Pater habet verbum & uterq; Spiritum Sanctum, ut correlativa, sed non formaliter; Pater enim non sapit sapientià genitã secundum D. Augustinum 7. Trinit. cap. 1. ergò nequit esse ratio formalis agendi Patri.

Probatur secundò: Quia sequeretur, quòd Verbum & Spiritus Sanctus non crearent formaliter. Consequens est absurdum, ergò & Antec: Probatur consequentia, quia ratio formalis, non agit illà actione respectu cuius est ratio formalis agendi.

Probatur tertio: Quia hinc sequeretur, notitiam & amorem essentialem perfici à notionali, sed hoc est falsum, quia notionalia non addunt perfectionem essentialibus, nam aliàs una persona non haberet omnem perfectionem, quia non habet omnia notionalia, ergò. Probatur sequela: quia stante opinione oppositã, Pater non posset sine Filio & Spiritu Sancto producere creaturas, posset autem cum illis, ergò. Deniq; sequeretur, omnes tres personas non esse consubstantiales & conomnipotentes, quia Pater esset remotum, & aliã duæ proximum agendi principium, quòd est contra fidem, & in eum errorem gravissimè invehitur, S. Bernardus Tract. de erroribus Abaylardi. Sed pro contraria Sententia

V.

Argumentum primum in contra.

Arguitur primò: Creaturæ non producuntur à Deo per notionem simplicis intelligentiæ, nec simplicis complacentiæ, sed per notitiam dispositivam, seu practicam, & per amorem affectivum, sed talis notitia dispositiva, & amor affectivus in Divinis vocatur Filius, & Spiritus Sanctus, ergò omnia creantur per eos, ut per immediata principia: Major Probatur, quòd producitur per notitiam simplicis intelligentiæ, & amorem simplicis complacentiæ necessariò producitur, sed quæ producuntur ad extra non necessariò sed liberè producuntur, ergò. R. negando maj: Scientia enim concurrens ad creationem est speculativa, & licet extendatur ad praxim, id est, ad actum Divinæ voluntatis, quæ producit res, non extenditur tamen ad eam, ut directiva ejus, quia cognitio rectitudinis praxis in Intellectu Divino non

est prior ipsa praxi, quia ideò res factæ à Deo sunt rectæ, quòd sint volitæ à Deo non econtra sic respondet D. Augustinus lib. 11. de Civit. cap. 21. Ad probationem majoris, nego volitionem simplicem, seu Essentialem communem tribus esse necessariam ad extra, Deus enim quidquid vult ad extra communi volitione liberè vult, & contingenter.

Arguitur secundò: Ordo originis personarum præsupponitur Ordini originis Creaturarum, sed non aliã ratione, quàm quòd Filius & Spiritus Sanctus sint rationes formales creandi, ergò. R. negando minorem: sed ratio est, quia productio Personarum est necessaria, creaturarum libera, necessaria autem ordine recto naturæ præcedunt libera. Solent hic adhuc apponi plures auctoritates Scripturæ & Patrum dicentium: Verbum esse sapientiam Patris, & Dei virtutem, Verbum ministrasse Patri in creatione, Filium esse instrumentum Patris, vel Artem, sed omnes nihil contra nos evincunt, quia intelligendi sunt non proprie, sed appropriatè, vel intelligendi quòd ratione processionis in Patre sit auctoritas, & subauctoritas in Filio.

Dico 2. Actum producendi Creaturæ in quocunq; esse non est proprium alicui personæ, sed communis tribus necessariò, sicut ex necessitate virtutis producendi reperitur in tribus. Ita Doctor Subtilis 2. d. 1. q. 1. & communior Scotistarum.

Probatur primò: Ex Concilio Lateranensi cap. firmiter de summa Trinitate, ubi dicitur: Sunt consubstantiales, coæquales, unum universorum Principium. Item Toletano 6. cap. 11. ubi dicitur, & est commune axioma: Opera Trinitatis ad extra sunt indivisa. Deduciturq; clarè ex Scriptura Joan: 5. Pater meus usq; modo operatur & ego operor, non potest Filius facere quidquam, nisi quòd viderit Patrem facientem, quæcumq; enim ille fuerit, hæc & Filius faciet. Quòd pariter dici debet de Spiritu Sancto propter naturæ identitatem, & unitatem, nam tres sunt in Cælo Pater, & Verbum, & Spiritus, & hi tres unum sunt. Joan: 5. nempe in Effentia, ergò etiam in operatione.

Probatur secundò, Autoritate Sanctorum Nostrorum Patrum Augustini 5. d. Trinit. cap: 14. ubi sic loquitur: Sed sicut Pater, & Filius unus Deus, & ad creaturam relative unus creator, & unus Dominus, sic relative ad Spiritum Sanctum unum principium, ad creaturam verò Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus unum principium, sicut unus creator, unus Dominus. Lib. 2. d. Trinitate cap. 5. ubi sic ait: Item quero quomodo Pater cum tradidit, si ipse se tradidit? Credo respondebit, si probè sapit, quia una voluntas est Patris, & Filii, & inseparabilis operatio, ergò etiam Spiritus Sancti, cum sit eadem voluntas, nam uti ipse lib. 3. Trinit. cap. 6. ait: Voluntas Dei prima est summa causa omnium. D. Bernardi Sermone 57. de Diversis ubi dicit: Ipsa quippe (Sapientia, Verbum) est secunda in Trinitate Persona, & licet eandem incarnationem simul fecerint Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, non tamen Pater, aut Spiritus Sanctus est incarnatus, sed solus Filius. Sed eadem est ratio de Incarnatione, ac de aliis operibus ad extra, ergò si tota Trinitas illa est operata, etiam tota operabitur omnes creaturas; Clarè proinde id ipsè

sive Bernardus, sive quisquis alius (in anti- quioribus tamen D. Bernardo attribuitur) Sermone de Despara. tom. 5. Fol. 272. do- cet id ipsum his verbis: Opera vel dona Trini- tatis non divido, sed fideliter inseparabilia assero, sicut enim in Essentia Unitas, ita in operatione identitas. Et ne falsior sim in allegandis Authoritatibus videatur idem Mellissus Doctor Traët. de er- roribus Abailardi cap. 1. (aliàs est Epist. 77.) ubi clarè refutat sententiam ejus attribuentis Patri propriè omnipotentiam, Filio sapien- tiam, ipsamquè quidem non simpliciter poten- tiam, sed quandam in Deo potentiam esse, desinit, id est potentiam tantum discernendi. Et Spiritui San- cto nullam potentiam, sed benignitatem (Amorem) unicum Textum ex cap. 2. adduco, ubi veritatem Catholicam, sic adstruit, & prop- pugnat: Quidquid namq; illud est, quod Deus sit, id sine dubio est, quo non possit aliquid majus cogitari; Si ergò in hac unica & summa Majestate, juxta Con- siderationem Personarum, vel parum aliquid claudi- care recipimus, dum quod uni plus datur, alteri mi- nuatur, minus profectò est totum, ab eo, quo nihil majus valeat cogitari; Majus enim est sine dubio, quod totum maximum est, quam quod ex parte; Ille verò digne pro sua possibilitate Divinam estimat magnifi- centiam, qui nihil in ea cogitat dispar ubi est totum summum. &c.

magis necessaria, quia pertinet ad actum pri- mum; productio Creaturarum autem ad actum secundum, ergò. Sed Contra Conclusionem immediatè

Arguitur primò: Pater primus ori- gine producit lapidem in esse cognito, quàm Filius, ergò vel Filius non producit illum, vel idem producit bis. **IX.** Antecedens: prius origine id est Pater habet principium productivum à se, & Filius non à se, sed à Patre, concedo Ant: id est non producit eadem produ- ctione lapidem, & in eodem instanti naturæ nego Ant: Et quia in eodem instanti possunt as- signari omnes gradus originis hinc nego bis produci, nisi prius naturaliter, & in priori in- stanti naturæ producat à Patre, quàm à Filio, quod non fit, quia Filius in eodem instanti natu- ræ, in quo Pater producit lapidem, in tali es- se habet eandem naturam, & consequenter eandem fecunditatem productivam sibi non repugnantem, ergò virtutem producendi lapi- dem, qui ante illud instans ordine naturæ non intelligitur productus.

IX. Lapis in mul- to esse prius producit ab una, vel altera perso- na.

Instatur: Saltem prius origine præin- telligitur productus à Patre, quàm à Filio, ergò nequit produci à posteriori origine, ergò non à Filio, sicut Filius non potest producere alium Filium. Respondeo transeundo Ant: negan- do conseq: utramquè nec est paritas de produ- ctione alterius Filii, disparitas est, quia verbum eandem habens memoriam cum Patre, nequit prius esse realiter, quàm verbum simpliciter sit productum, nec est Verbum aliud producibile à Verbo habente memoriam illam, Verbum au- tèm habens eandem virtutem productivam la- pidis in esse cognito est primò realiter, & crea- tura est ab ipso in esse cognito productibilis. Verùm

Urgetur prius causatum nequit causari posterius quin bis causetur, ergò si lapis primò origine causatur à Patre, & posterius à Filio bis causabitur. Respondeo distinguendo An- tecedens, si prius & posterius referantur ad ipsum causatum concedo Ant: si referantur ad causantia nego Antecedens: Sic autem est in proposito, unde nil impedit, quò minus possint habere virtutem, & principium cau- sandi aliquo ordine, & tamen simul in eo- dem instanti producere effectum. Hinc col- ligitur Patri aliquo modo competere creare, quò non competit Filio, Patri enim compe- tit creare autoritative, Filio subauthorita- tive, & utriquè competit autoritative res- pectu Spiritus Sancti, quod deducitur ex Joan. 5. ubi Christus dicit: Non potest Filius à se facere quidquam, ubi negat sibi autoritatem, infra tamen addit. Sicut enim Pater suscitavit mortuos, & vivificavit, sic & Filius, quos vult vivi- ficat, & opera, quæ dedit mihi Pater ut perficiam, ego facio, ubi sibi concedit subauthoritatem, & ratio est, quia Filius accipit principium agendi à Patre, & illud idem Spiritus San- ctus ab utroquè, quod principium est Essen- tia Divina cum Intellectu & Voluntate.

Arguitur secundò: Causalitas, & actio prima debet esse una, aliàs etiam idem in esse simpliciter pluries produceretur simul quod

X. Ubi sunt plu- ra supposita non statim sunt plura principia activa.

VIII.

Probatur tertio: Quia productio Divinarum Personarum necessariò præsupponit productioni creaturæ in quocunq; esse, ergò tota Trinitas perfecta supponitur necessa- riò cuiusq; causabili, sed in Trinitate perfecta necessariò intelligitur ratio formalis prima, & proxima causandi omne causabile in quocunq; esse, ergò: Antecedens probatur; Tum quia productio necessaria est prior productione libe- rà & contingenti, sed productio Personarum est necessaria, creaturarum libera in quocunq; esse, ergò; Tum quia objectum primarium pri- mò est præsens potentia, quàm secundarium, sed Essentia Divina est objectum primarium, creaturæ secundarium, ergò, &c. Subsumo: Sed in illo instanti, in quo intellectus habet Essen- tiam præsentem necessariò producit notitiam genitam, ergò in illo instanti producit Ver- bum, & idem est de Voluntate respectu Spiri- tus Sancti, ergò in illo instanti prius naturali- ter, quàm Intellectus & Voluntas respiciant creaturas habent esse, cum ergò Personis com- municetur tota perfectio Patris, consequen- ter communicabitur etiam tota perfecta cau- salitas creaturarum in quocunq; esse: Tum quia essentialiter & dependentia naturæ ad supposita, quàm ad actum secundum, sed per productionem ad intra natura Divina deter- minatur ad supposita, & consequenter ad actum primum, deinde producit actum secundum ad quem creaturæ spectant in quocunq; esse, ergò præsupponunt productionem Divinarum Personarum, quibus cum idem principium Pa- tris communicatur, simul cum Patre producent creaturas tam in esse cognito, quàm reali sim- pliciter.

Dices: Productio Creaturarum in esse possibili est necessaria, quia est naturalis, & non libera sicut productio Creaturarum futurarum; ergò. Contra, Productio personarum est

F. Amandi Hermann Physica.

Zzz 2

repu-

repugnat, ergò non est necessaria in tribus: patet conseq. quia non esset una, actio enim est suppositi, ergò plurium suppositorum plures actiones. R. negando conseq. cuius probationis conseq. distinguo: plurium suppositorum sunt plures actiones si multiplicetur ratio formalis agendi, & principium ad multiplicationem suppositorum concedo: Si non; nego conseq: In presenti licet sint plura supposita, est autem tantum unicum principium formale quo, & sic est unica tantum actio. Sic quoque actio Spirandi in Patre, & Filio est una, quia in eis est una virtus spirativa.

Instatur: Actio creandi est prior actionibus ad intra, ergò non est necessariò in tribus: Probatur Antec: Principiū creationis est prius quam notionalia, quia est Essentiale, ergò & actio creandi, patet consequentia, quia sicut se habet principium ad principium, ita se habet operatio ad operationem, quem enim ordinem inter se habent intellectus & voluntas, eundem servant etiam intellectio & volitio. R. negando Ant: cuius probationem distinguo, Principium quo creandi est prius Personis Divinis secundum se concedo; ut applicabile ad actum nego; quia illud quod est principium actuum ordinatorum non intelligitur esse in potentia proxima ad actum remotum, nisi ut est sub actu priori; sic anima non intelligitur esse in potentia proxima ad actum volendi, nisi ut est actu intelligens, quia nihil volitum, quin præcognitum: Cum ergò Intellectus Divinus, & voluntas sint principia productionis ad intra, & ad extra, non intelliguntur in potentia proxima ad extra, nisi completà productione ad intra, & ita illa præsupponit istam, non tamen ut Causam.

QUÆSTIO IV.

An si per impossibile esset tantum una Persona absoluta, haberet virtutem productivam respectu omnium causabilium?

I. *Essentialior est effectus dependentia ad causam, quam effectuum ad se invicem.*
Notandum ex Scoto 2. d. I. q. 1. Si in creatis aliqua Causa ad duos effectus, essentialior est ejus comparatio ad utrumq; immediatè, quam unius effectus ad alterum, quia ob dependentiam eorum ad causam eandem, effectus illi ponuntur ordinatè ad invicem, non e contra ob dependentiam unius ad alterum dependent ordinatè ad eandem Causam, quia dependentia unius ab altero non est ratio, cur unus dependeat à causa eadem: Ex quo infert Doctor, si per impossibile destruatür ordo effectuum ad invicem, ordinatorum non esset negandus ordo utriusq; ab eadem causa, quia ob minus impossibile non est concedendum majus, nec ob minus necessarium est negandum majus necessarium, verbi gratià, Ignis habet duos effectus calefacere, & ignire subordinatos, essentialior est ordo ignis ad utrumq; effectum, quam ordo actus ignendi ad actum calefaciendi: Unde licet ignire supponat calefacere, si tamen per impossibile ponatur, ignem non posse calefacere, non ideo dicendum est, ignem non posse ignire, quia essentialior est dependentia ipsius ignire ad ignem, quam ad calefacere, & sublato ipso calefacere, remanet in igne perfecta ratio causæ, & principii ipsius ignire. Ad propositum

in Deo reperitur perfectum principium productionis ad intra, & productionis ad extra habentium ordinem ad eadem principia, estque magis necessarius ordo utriusq; productionis ad suum principium, quam ipsarum ad invicem, si ergò per impossibile ponatur aliquod principium non esse productionis prioris, scilicet ad intra, non ob id negandum esset illud principium, esse principium productionis posterioris scilicet ad extra. Quo notato ad Quæstionem resolutivè

Dico: *si per impossibile una tantum esset Persona Divina, adhuc haberet completam activitatem res realiter ad extra producendi.* Ita Doctor Subtilis.

Probatur Principium æquè perfectum agendi in uno supposito, sicut in pluribus est æq; principium agendi in uno sicut in pluribus, quia ad actionem aliud non requiritur, quam perfectum principium quò, & quod, sed potentia producendi ad extra, est æquè in uno supposito, sicut in tribus, ergò: Minor probatur, principium quo agendi non accipit perfectionem à supposito, sed potius tribuit perfectionem supposito agendi, quia eo præcisè est suppositum perfectè agens, ergò tale principium non est perfectius in tribus, quam in uno, quando idem numero ponitur in pluribus, & in uno. Unde dignè Richardus 3. Trinit. cap. 16. docuit, quod si tantum esset una persona in Deo, adhuc esset in ea plenitudo Potentiæ & Sapientiæ, ergò posset se solà producere omne possibile. Confirmatur, actio creandi non requirit per se suppositorum pluralitatem, sed solum rem per se existentem in Natura Divina, ergò si una esset Persona Divina cuncta posset creare, consequentia claret, Antecedens probatur, quia nulla ratio assignari potest, ob quam actio creandi plura supposita exposcat. Omnes etiam Theologi fatentur, creaturas pendere à Deo sub ratione unius, & non sub ratione ut Trini. Sed in contra

Opponitur Autoritas D. August. 1. Trinit. cap. 11. ubi dicit: *Verbum potuit esse nulli existente creaturâ, creaturâ verò nulla esse potest, nisi per ipsum, per quod facta sunt omnia,* ergò secundum ipsum verbum necessariò præexistit in ratione causæ ad productionem creaturæ. R. ex Scoto, verbum præexigi in ratione causæ dupliciter posse intelligi, primò sic ut periciens, causalitatem Patris, vel ita quòd effectus, quantum est de se, non haberet à quo sufficienter posset produci, nisi Verbum esset causa. Secundo modo sic, ut conveniens in eadem causalitate cum primo ad causandum requisito, scilicet quia habet necessariam concomitantiam in causando. Primo modo non intelligit S. Augustinus Verbum præexigi ut causam, taliter enim in se, & à se habet causalitatem perfectam, & communicat Filio, & ideo Filius habet, sed secundo modo, quod non officit Conclusioni.

Arguitur ex ratione primò: Quidquid reperitur in Divinis est summè necessarium, sed productio ad extra necessariò præsupponit productionem ad intra, ergò nequit consistere productio ad extra

sublatâ productione ad intra. Respondeo disting. minorem, Ita ut productio una formaliter exigat productic alteram, ac si ratio formalis unius fundet nem formalem alterius nego minorem: Ita ut una exigat alteram tantum quasi materialiter, quatenus scilicet principium utriusque ex sua perfectione prius determinatur ad simpliciter necessaria, quam ad contingentia concedo minorem, & nego consequ. quia ille ordo non est causalitatis, sed naturalis præsuppositionis quæ tollitur per hypotheseum.

Arguitur 2. defecto in Patre Vis producendi extra sine Filio & Spiritu Sancto non est proxima, sed remota; ergo per ipsas processiones ad intra recipit suum complementum; ergo si una tantum existeret Persona, non esset apta ad agendum re ipsa. Anteced. probatur: Si esset proxima, posset Pater Creaturas producere re ipsa in quocunque esse sine Filio & Spiritu Sancto, quod est error in fide. Respondeo, virtutem tunc esse remotam, non proximam, non ideo quia formaliter aliquid desit ad agendum, sed tantum ex vi naturalis præsuppositionis: Unde datâ hypothese impossibili fieret in Patre proxima.

Quæres 1. An aliqua res pro eodem instanti durationis simul posset creari & conservari? Respondeo negativè: Patet quia res pro instanti, quo creatur habet respectum ad non esse præcedens, quia creatur cum novitate essendi; ergo nequit habere respectum ad esse præhabitu; sed pro instanti in quo conservatur, debet etiam habere respectum ad esse præhabitu; ergo non ad non esse præcedens, si

ergo pro eodem instanti crearetur & conservaretur, sequeretur, pro eodem instanti rem præfuisse, & non præfuisse, quod repugnat. Deinde idem instans temporis nequit esse respectu ejusdem rei primum & non primum instans sui esse, sed per id creari importatur instans in quores nunc est, & ante non fuit, & per id conservari nequit significari primum instans inceptionis, sed sequens in quo res perseverat & ante fuit; ergo implicat idem simul fieri saltem quo ad integrum significatum formale & materiale, per verbum creari & conservari importatum.

Quæres 2. An possit aliquid à Deo creari, & post instans Creationis non conservari? Respondeo affirmativè de re permanenti. Prob. quia pro illo instanti res creata imbibit possibilitatem ad deficientum; ergo est possibile post illud instans non conservari. Probatur secundò: Quia non implicat aliquid per instans tantum durare; ergo Divinitus fieri potest: Ant. patet, quia defecto instans temporis raptim transit; ergo potest aliquid creari & post non conservari.

Dices: Si res haberet esse tantum pro uno instanti pro illo primo inciperet, sed implicat illico desinere, quia simul inciperet & desineret, ergo. Respondeo negando minorem, quia res raptim transeuntes in eodem instanti etiam naturaliter incipiunt & desinunt; incipiunt enim per primum esse & nunc sunt, & antea non fuerunt, desinunt per ultimum esse & nunc sunt, & postea non erunt. Unde utrobique affirmatur esse cum negationibus hinc inde divisivis, non fuisse & non fore, quæ non sunt opposita.

VII.

DISPUTATIO II.

DE MUNDO SECUNDUM SE.

QUÆSTIO I.

An unus tantum sit Mundus & plures possibiles?

Si Sermo sit de Mundo in largiori, & quasi metaphorica acceptione, non est dubium, quin plures sint etiamnum hodie, nam non pauci solemnissimi Philosophi de quinque frequentem faciunt mentionem, suntque hi: *Mundus Archetypus, Angelicus, Elementaris, Mundus magnus, & Mundus parvus, Mundus Archetypus* dicitur à Platone intelligibilis in quo ipsa veritas habitaret, seu qui esset ipsa summa & prima veritas, estque mens Divina in qua omnia factibilia continentur, ita D. Augustinus lib. 1. Retract. 3. docet his verbis: *Intelligibilem mundum Plato nuncupavit ipsam rationem sempiternam, atque incommunicabilem quæ fecit Deum mundum, quam qui esse negat, sequitur ut dicat irrationabiliter Deum fecisse quod fecit, aut cum faceret, vel antequam faceret, nescivisse, quid faceret, si apud eum ratio facienda non erat, si verò erat, sicut erat, ipsum videtur Plato vocasse intelligibilem mundum.* *Mundus Angelicus ex*

triplici hierarchia, & novem Choris Cœlestium spirituum constat, de quibus suo loco. *Mundus Elementaris* est, qui ex quatuor sublunariis Elementis constat. *Mundus magnus* est omnium Creaturarum à Deo conditarum collectio, ita D. Augustinus Tract. 2. in Joannem, ubi ait: *Cœlum & Terra, Mare & omnia quæ in eis sunt, mundus appellatur.* Et lib. 12. Confess. cap. 9. *Mundus iste visibilis habet magnas partes, Cœlum & Terram brevi complexione factarum omnium conditarum naturarum,* qui proinde etiam uno verbo universum appellatur. *Mundus parvus,* Græcis *μικροκόσμος*, est homo, quod in se omnium naturarum summam contineat, ut docet D. Augustinus lib. ad Oros. contra Prisc. & plures alii Sancti Patres, maxime D. Gregorius hom. 29.

Si verò Sermo sit de Mundo magno, qui est universum, non defuerunt plures Antiquorum de hac re errores, nam ut loquar verbis D. August. lib. 12. Civit. cap. 11. aliqui, *Innumerabiles mundos opinati sunt esse, alii seculum quidem esse, sed certis sæculorum intervallis innumerabiliter oriri & occidere,* lib. 18. cap. 41. *Sunt alii asserentes unum, alii innumerabiles mundos.*

II. *Plures errores circa pluralitatem mundorum.*